

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ПРАВДЕ И ДРЖАВНЕ УПРАВЕ

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Др Никола Бодирога

Водич за примену Закона о
допунама Закона о
ванпарничном поступку

“Утврђивање времена и места рођења”

Садржај

Текст закона	5
Зашто је био неопходан Закон о допунама Закона о ванпарничном поступку	8
Природа поступка	10
Покретање поступка	10
Надлежност	12
Садржина предлога	13
Поступање суда–припремна фаза	13
Рочиште	14
Решење суда	16
Правни лекови	18
Трошкови поступка	18
Дејства решења	19
Стављање ван снаге решења	20
Заштита права у парничном поступку	20
Модел предлога и одлука	22

ЗАКОН

О ДОПУНАМА ЗАКОНА О ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Члан 1.

У Закону о ванпарничном поступку („Службени гласник СРС”, бр. 25/82 и 48/88 и „Службени гласник РС”, бр. 46/95 – др. закон и 18/05 – др. закон), у одсеку првом „Уређење личних стања”, после Главе треће „Проглашење несталог лица за умрло и доказивање смрти” додаје се Глава трећа а, која гласи:

„Глава трећа а

УТВРЂИВАЊЕ ВРЕМЕНА И МЕСТА РОЂЕЊА

Члан 71а

- (1) Лице које није уписано у матичну књигу рођених, а време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига, може суду поднети предлог за утврђивање времена и места рођења (доказивање рођења).
- (2) Поред лица чије се рођење доказује, поступак за утврђивање времена и места рођења може покренути свако лице које за то има непосредни правни интерес, као и орган старатељства.

Члан 71б

За утврђивање времена и места рођења месно је надлежан сваки стварно надлежан суд.

Члан 71в

- (1) Предлог за утврђивање времена и места рођења мора да садржи податке о имену и презимену лица чије се рођење доказује, његовом полу, времену и месту његовог рођења ако је познато, као и доказе којима се те чињенице могу утврдити или учинити вероватним.
- (2) Ако постоје, у предлогу за утврђивање времена и места рођења треба навести и друге чињенице које могу олакшати суду да утврди време и место рођења (подаци о родитељима и другим блиским сродницима лица чије се рођење доказује, његовом супружнику, школовању, запослењу, промени боравишта и сл).
- (3) Предлог за утврђивање времена и места рођења који није поднело лице чије се рођење доказује, нити орган старатељства, мора да садржи чињенице из којих произлази да предлагач има правни интерес да покрене поступак за утврђивање времена и места рођења.

Члан 71г

- (1) Пошто прими предлог за утврђивање времена и места рођења, суд налаже министарству надлежном за унутрашње послове и матичарима на чијем подручју је боравило лице чије се рођење доказује да провере да ли у њиховим евиденцијама постоје подаци о времену и месту рођења лица чије се рођење доказује и да о томе доставе извештај у року који не може бити дужи од 30 дана.
- (2) Ако процени да је то целисходно, суд налаже и другим органима и установама које воде евиденције о физичким лицима да му пруже потребна обавештења.
- (3) Ако суду не буде достављен извештај у остављеном року, сматра се да о лицу чије се рођење доказује нема података у евиденцијама органа којима је наложено да изврше проверу.
- (4) Ако има наговештаја да је лице чије се рођење доказује имало боравиште у инострану

држави, суд доноси решење о застоју поступка док не прибави потребна обавештења од надлежних органа стране државе у складу с правилима о међународној правној помоћи.

Члан 71д

(1)Пошто прими извештај, односно кад протекне рок за достављање извештаја, суд заказује рочиште на које позива предлагача и лице чије се рођење доказује и изводи потребне доказе.

(2)Да би утврдио време и место рођења лицу чије се рођење доказује суд мора да саслуша најмање два пунолетна сведока чији идентитет утврђује увидом у јавну исправу с фотографијом.

(3)Суд може одредити да лекар одговарајуће специјалности прегледа лице чије се рођење доказује и дâ налаз и мишљење о његовој старости.

Члан 71ђ

Решење којим се утврђује време и место рођења садржи: име и презиме лица чије се рођење доказује, његов пол, дан, месец, годину и час рођења, место рођења, као и податке о његовим родитељима ако су познати.

Члан 71е

Ако суд не може да утврди када је рођено лице чије се рођење доказује, сматра се да је оно рођено 1. јануара у 00:01 часова оне године за коју се на основу изведених доказа може узети да је вероватно година његовог рођења.

Члан 71ж

Ако суд не може да утврди где је рођено лице чије се рођење доказује, као место рођења сматра се седиште града, односно општине за коју се на основу изведених доказа може узети да је вероватно место рођења, а ако се место рођења не може утврдити на такав начин, сматра се да је лице чије се рођење доказује рођено у месту где је нађено, односно где је имало боравиште у време подношења предлога за утврђивање времена и места рођења.

Члан 71з

(1)Решење о времену и месту рођења суд је дужан да донесе у року од 90 дана од дана подношења предлога, а тај рок може бити продужен највише за 60 дана само ако је донето решење о застоју поступка зато што су постојали наговештаји да је лице чије се рођење доказује имало боравиште у страни држави.

(2)Против решења о времену и месту рођења може се изјавити жалба у року од осам дана од дана достављања.

(3)О жалби на решење о времену и месту рођења веће вишег суда одлучује у року од 30 дана од дана пријема жалбе.

Члан 71и

У поступку за утврђивање времена и места рођења предлагач је ослобођен плаћања такса и других трошкова поступка, а трошкови вештачења у том поступку исплаћују се из средстава суда.

Члан 71ј

Правноснажно решење о времену и месту рођења првостепени суд доставља надлежном матичару у року од осам дана од дана правноснажности, ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених.

Члан 71к

- (1) Правноснажност решења о времену и месту рођења не утиче на право овлашћених лица да у другом поступку утврђују породични статус лица чије је рођење доказано.
- (2) Орган који је надлежан да спроведе поступак за стицање држављанства Републике Србије није везан правноснажним решењем о времену и месту рођења.

Члан 71л

- (1) Ако се накнадно утврди да је лице чије се рођење доказује већ уписано у матичну књигу рођених, суд који је донео решење о времену и месту рођења по службеној дужности покреће и спроводи поступак ради стављања ван снаге тог решења.
- (2) Правноснажно решење о стављању ван снаге решења о времену и месту рођења првостепени суд у року од осам дана од дана правноснажности доставља надлежном матичару.

Члан 71љ

Ако учесник у поступку за утврђивање времена и места рођења сазна за нове чињенице или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је могло другачије да се утврди време и место рођења, или постоје други услови за понављање поступка по правилима парничног поступка, неће се понављати поступак за утврђивање времена и места рођења, већ учесник своја права може да оствари у парничном поступку.”

Члан 2.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије”.

1. Зашто је био неопходан Закон о допунама Закона о ванпарничном поступку

Право на правну личност гарантовано је чланом 37. Устава Србије, али и чланом 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (даље: ЕКЉП). Први корак ка остваривању права која произилазе из права на правну личност јесте упис у матичне књиге рођених. Управо у тој првој фази за одређени број грађана Србије постојале су непремостиве препреке. Упис у матичне књиге рођених је регулисан Законом о матичним књигама (даље: ЗМК) и Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига. Ту су прописани услови који морају да буду испуњени да би се лице уписало у матичну књигу рођених.

Наводимо релевантне одредбе ЗМК. У матичну књигу рођених уписују се: 1) подаци о рођењу, и то: име и презиме детета; скраћено лично име; пол детета; дан, месец, година и час рођења; место и општина рођења, а ако је дете рођено у иностранству и назив државе рођења; јединствени матични број грађана и држављанство детета; 2) подаци о родитељима детета, и то: име и презиме и ако су родитељи у браку, презиме пре закључења брака; јединствени матични број грађана; дан, месец и година рођења; место и општина рођења, а ако је родитељ рођен у иностранству и назив државе рођења; држављанство; пребивалиште и адреса; 3) подаци о: материнству утврђеном или оспореном судском одлуком; признању очинства; очинству утврђеном или оспореном судском одлуком; усвојењу и престанку усвојења; стављању под старатељство и престанку старатељства; лишењу и враћању родитељског права; продужењу и престанку продуженог родитељског права; закључењу и престанку брака; промени личног имена, имена или презимена детета и родитеља, односно усвојитеља или старатеља; стицању и престанку држављанства; смрти, као и други подаци одређени законом или другим прописом донетим на основу закона (члан 45. ЗМК) Рођење детета пријављује се надлежном матичару ради уписа у матичну књигу рођених (члан 46. ЗМК) Рођење детета у здравственој установи дужна је да пријави здравствена установа на прописаном обрасцу (члан 47, став 1 ЗМК). Рођење детета ван здравствене установе дужан је да пријави отац детета, а ако он није у могућности да то учини, други члан домаћинства, односно лице у чијем стану је дете рођено, или мајка чим за то буде способна, или бабица, односно лекар који су присуствовали порођају, а ако ових лица нема или нису у могућности да пријаве рођење – лице које је сазнало за рођење (члан 47, став 2 ЗМК). Рођење детета пријављује се у року од 15 дана од дана рођења (члан 48, став 1 ЗМК). Чињеница рођења уписује се у матичну књигу рођених матичног подручја у чијем саставу је насељено место рођења детета (члан 49, став 1 ЗМК). Чињеница рођења детета у превозном средству у току путовања уписује се у матичну књигу рођених матичног подручја у чијем саставу је насељено место где се путовање мајке завршило (члан 49, став 2 ЗМК). Чињеница рођења детета чији су родитељи непознати уписује се у матичну књигу рођених матичног подручја у чијем саставу је насељено место где је дете нађено (члан 50, став 1 ЗМК). Упис се врши на основу решења надлежног органа старатељства, које садржи следеће податке: лично име детета; пол детета; дан, месец, годину и час рођења; место и општину рођења и држављанство детета. Као место рођења уписује се насељено место где је дете нађено (члан 50, став 2 ЗМК). Чињеница рођења детета без родитељског старања која се пријављује по истеку рока из члана 25. овог закона, а коју није могуће уписати у матичну књигу рођених на

¹ „Службени гласник РС“, бр.20/09

² „Службени гласник РС“, бр.109/09, 4/10-исправка, 10/10,25/11 и 5/13

начин уређен чл. 49. и 50. овог закона, уписује се у матичну књигу рођених по месту боравишта детета у време покретања поступка за упис те чињенице у матичну књигу рођених (члан 51, став 1 ЗМК). Упис се врши на основу решења надлежног органа старатељства, које садржи следеће податке: лично име детета; пол детета; дан, месец и годину рођења; место и општину рођења и држављанство детета. Као место рођења уписује се насељено место где дете има боравиште у време покретања поступка за упис чињенице рођења у матичну књигу рођених (члан 51, став 2 ЗМК). Усвојено дете уписује се у матичну књигу рођених на основу решења о новом упису рођења усвојеника које доноси орган старатељства (члан 52, став 1 ЗМК). Решење о новом упису чињенице рођења усвојеника садржи следеће податке: лично име детета; пол детета; дан, месец, годину и час рођења; место и општину рођења и држављанство детета. Подаци о родитељима замењују се подацима о усвојитељима (члан 52, став 2 ЗМК). Ако се податак о рођењу, односно смрти, пријављује по истеку 30 дана од дана када се десила чињеница рођења, односно смрти, матичар га може уписати у матичну књигу само на основу решења надлежног органа (члан 25. ЗМК).

Из цитираних одредби видимо који су услови за упис у матичну књигу рођених. Ако се тражи накнадни упис, тј. упис по истеку рока од 30 дана од дана када се десила чињеница рођења, упис је могуће извршити само на основу решења надлежног органа. Различити су разлози због којих се неко лице не може уписати у матичну књигу рођених. Нпр. родитељи лица или један од родитеља нису уписани у матичну књигу рођених, или не поседују личну карту, или су умрли итд. У свим овим ситуацијама лице се не може уписати у матичну књигу рођених и самим тим оно у правном животу не постоји.

Како би се овим лицима омогућило уживање права која им признаје правни поредак Републике Србије, било је неопходно пронаћи начин да се та лица учине правно видљивим, тј. да се упишу у матичне књиге рођених и тиме почну да уживају права гарантована Уставом и законом. Законодавац се определио да за решавање ове ситуације предвиди ванпарнични поступак, за шта постоје јаки разлози. Прописивање посебног управног поступка по којем би се ова лица уписивала у матичне књиге било би спорно због једнакости грађана пред законом (за ову категорију лица би важио један режим, а за сва друга лица други), и поставило би се питање зашто се одређеним лицима даје право да заобиђу правила управног поступка која важе за све и да се упишу у матичне књиге по посебним правилима. С друге стране, ова лица су своја права покушавала да остваре и у парничном поступку. Подношене су тужбе чији је захтев био усмерен на утврђивање чињенице времена и места рођења, те на давање налога надлежном матичару да изврши упис чињенице времена и места рођења у матичну књигу рођених. Поступање судова је било неуједначено. И док су се могле пронаћи и неке пресуде којима су тужбени захтеви усвајани, много ћешће се дешавала ситуација да судови њихове тужбе третирају као неуредне поднеске, па налажу њихово уређење и на крају их одбацују (члан 101 ЗПП).

У таквој ситуацији, ванпарнични поступак, због флексибилности својих правила, се чинио као логично решење. Закон о допунама Закона о ванпарничном поступку („Службени гласник Републике Србије“, бр. 85/2012,) је био неопходан јер је њиме установљен систем правила по којем ће се у судском поступку утврђивати чињеница времена и места рођења за лица која по правилима управног поступка нису могла да се упишу у матичне књиге рођених. Правно неуређене ситуације због којих трпи велики број људи на крају резултирају повредама основних људских права. Довољно је само поменути случај несталих беба, за који законодавац није нашао одговарајуће решење, а који је на крају је завршио пресудом Европског суда за људска права (даље: ЕСЉП) Јовановић против Србије од 26.03.2013.године. Зато је за похвалу чињеница

да се законодавац доношењем Закона о допунама Закона о ванпарничном поступку определио за превентивно реаговање, а сви евентуални пропусти законодавца не могу бити таквог значаја да се не могу превазићи добром судском праксом.

2. Природа поступка

Поступак носи назив „Утврђивање времена и места рођења“. Смештен је у глави 3а, одмах после „Проглашења несталог лица за умрлог и доказивања смрти, садржаног у трећој глави. Из тога се да закључити да се ради о статусном ванпарничном поступку. Додуше, у предлозима који су били у оптицају пре усвајања закона, било је и идеја да се овај поступак назове „Састављање исправе о времену и месту рођења“. На овом месту треба дати једно појашњење. У овом поступку се не доказује рођење лица. Лица су рођена, али се чињеница времена и места рођења не може доказати по прописима којима се уређује вођење матичних књига. Ту чињеницу сада утврђује суд у ванпарничном поступку, а на основу одлуке суда матичар ће да изврши упис. За овај поступак искључиво је надлежан суд. Без обзира на тренд поверавања све већег броја ванпарничних ствари јавним бележницима, будући да се ради о статусном ванпарничном поступку, та могућност је овде искључена. Мада ЗВП о томе изричито не говори, ради се о једностраначком поступку.

Сам поступак има за циљ „само“ да се утврди чињеница времена и места рођења. То делимично решава проблем ових лица. Јер након доношења судске одлуке којом се утврђује време и место рођења, ова лица могу поднети захтев за стицање држављанства, добијање јединственог матичног броја грађана, личне карте и сл. Управо због те чињенице, овај први корак–утврђивање времена и места рођења–мора да буде урађен на начин који ће касније омогућити остваривање низа других права. Иако се у овом поступку утврђује само чињеница времена и места рођења, неопходно је да судско решење којим се поступак окончава садржи што више података, како би упис у матичне књиге рођених могао бити правно перфектан. Због малог броја чланова, али и кратких рокова за поступање може се чинити да је најбитније да се поступак што пре оконча. Ситуације у којима се налазе ова лица јесу ургентне и захтевају брзо поступање, али је неопходно да као резултат тог поступка настане и квалитетна судска одлука, која ће служити као основ за даље остваривање права ових лица. То захтева посебан опрез у поступању судова, односно доношење решења којима се утврђује не само чињеница времена и места рођења, него и други подаци који су битни за упис у матичне књиге рођених, а нарочито подаци о родитељима, наравно под условом да се ти подаци могу утврдити.

3. Покретање поступка

Поступак се покреће предлогом самог лица које није уписано у матичну књигу рођених, а које време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига (у даљем тексту означавамо их и правно невидљивим лицима, јер тек уписом у матичне књиге рођених постају видљива за правни поредак). Сасвим сигурно да ће то лице и бити најзаинтересованије да се упише у матичну књигу рођених. Није, међутим, довољно да лице није уписано у матичну књигу рођених. Тражи се да лице време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига. Шта то заправо значи?

Видели смо који су услови да би се неко лице уписало у матичну књигу рођених. Ти услови су уређени одредбама ЗМК и Упутством о вођењу матичних књига и обрасцима матичних књига. Овај поступак је установљен у интересу лица која не могу да докажу време и место рођења у складу са законом којим се уређује вођење матичних књига. Међу тим лицима, има оних која су већ подносила захтеве за упис у матичну књигу рођених, па су одбијена првостепеним решењима, има оних која су одбијена и другостепеним решењима, има оних лица којима је у првостепеном поступку захтев одбијен, па је другостепени орган укинуо првостепено решење и предмет вратио на поновни поступак пред првостепеним органом. У неким случајевима је Управни суд потврђивао одлуке другостепених органа. Осим ових лица која су покушавала да се упишу у матичну књигу рођених по правилима управног поступка има и оних правно невидљивих лица која до дана ступања на снагу Закона о допунама ЗВП и прописивања овог ванпарничног поступка нису покушавала да остваре своје право по правилима управног поступка.

Одредбу члана 71а став 1. у делу који гласи „а време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига“ не треба тумачити тако да се од правно невидљивог лица мора тражити да докаже да је коначно одбијено у управном поступку, односно тако да је његов тужбени захтев одбијен пресудом Управног суда. Предлог се може поднети и док управни поступак још увек траје. Сама чињеница да неко лице подноси предлог за утврђивање времена и места рођења по правилима ванпарничног поступка, указује на то да је предлагач свестан да своја права не може да оствари у управном поступку, по одредбама ЗМК. Не тражи се од лица која нису уписана у матичне књиге рођених да докажу да су покушавала да своја права остваре у управном поступку и да су у том поступку била коначно одбијена. То и није била намера законодавца јер би се тако само отежало остваривање њихових права, али и ономогућило остваривање права на приступ суду. Зато већ из чињенице да неко лице подноси предлог за утврђивање времена и места рођења по правилима новог ванпарничног поступка суд може да закључи како предлагач не може да оствари упис у матичну књигу рођених по правилима управног поступка.

Уколико се као предлагач јавља само правно невидљиво лице чији су родитељи такође правно невидљиви, онда свакако треба дозволити подношење заједничког предлога. Ово из разлога што су чињенице и докази који треба да се размотре у поступку често заједнички за све предлагаче, па је подношење заједничког предлога целисходно због концентрације процесне грађе и економичности самог поступка. Осим тога ако би се поднео предлог само за правно невидљиво лице, а његови родитељи су правно невидљиви, тиме се уопште не би побољшао положај правно невидљивог лица, јер су подаци о родитељима неопходни за упис у матичну књигу рођених, али и за стицање држављанства. Да је заједнички предлог допуштен произилази из члана 12, став 1 ЗВП: „Предлог поднет од више лица повлачи се њиховом сагласном изјавом, ако овим или другим законом није другачије одређено.

Посебну категорију чине лица која су уписана у матичне књиге, али су те матичне књиге уништене или нестале. У том случају ЗМК прописује обнову матичних књига. Ако су матичне књиге уништене или нестале, њиховом обнављању приступа се без одлагања (члан 43, став 1 ЗМК). Ради обнављања матичних књига грађани су дужни да дају податке који су им познати (члан 43, став 2 ЗМК). Уколико та лица имају извод издат пре 1999. године, или о тим лицима постоје подаци из службене евиденције (евиденција о пребивалишту

грађана; евиденција о одређеним јединственим матичним бројевима грађана; евиденција држављана Републике Србије; бирачки спискови; евиденција о војним обвезницима и др.), онда се могу уписати у матичне књиге рођених (тачка 91 Упутства за вођење матичних књига), у супротном оствариваће своја права у складу са одредбама ЗВП. Мишљења смо да и ове категорије лица могу да се обратe ванпарничном суду, а ради утврђивања чињенице времена и места рођења. Тачка 93. Упутства за вођење матичних књига упућује на покретање одговарајућег поступка, па се подношење предлога за утврђивање чињенице времена и места рођења ванпарничном суду чини као могуће решење.

Поред самог лица за које се утврђује време и место рођења, легитимација за покретање поступка припада и сваком лицу које за то има непосредан правни интерес. То може бити његов ванбрачни партнер, крвни сродник, али и свако лице које се налази у одређеном правном односу са правно невидљивим лицем, односно за које из тог односа настају одређена права и обавезе (нпр. образовна установа коју то лице похађа).

Закон посебно издваја и орган старатељства признајући му активну легитимацију. Подсетимо се релевантних одредби Породичног закона. Послове заштите породице, помоћи породици и старатељства, у смислу Породичног закона (даље: ПЗ) врши центар за социјални рад (даље: орган старатељства) (члан 12, став 1 ПЗ). У обављању послова утврђених ПЗ, орган старатељства решава у управним стварима, обављајући ове послове као поверене (члан 12, став 2 ПЗ).

Када поступак покреће орган старатељства не тражи се непосредан правни интерес. Орган старатељства не мора да се јави у улози покретача поступка, али када се у поступку одлучује о правима и правним интересима малолетника и других лица под посебном друштвеном заштитом, суд ће обавестити орган старатељства о покретању поступка, позивати га на рочишта и достављати му поднеске учесника и одлуке против којих је дозвољен правни лек, без обзира да ли орган старатељства учествује у поступку (члан 4, став 2 ЗВП). Кад сматра да је то потребно, суд ће позвати орган старатељства да учествује у поступку и одредити му рок у коме може пријавити своје учешће. Док не истекне овај рок суд ће застати са поступком, али орган старатељства може своје право да учествује у поступку користити и после протека овог рока (члан 4, став 3 ЗВП). Орган старатељства који учествује у поступку, и кад законом није овлашћен да покрене поступак, овлашћен је да предузима све радње у поступку ради заштите права и правних интереса малолетника и других лица под посебном заштитом, а нарочито да износи чињенице које учесници нису навели, да предлаже извођење доказа и да изјављује правне лекове (члан 5. ЗВП).

Орган старатељства се може појавити у двојакој улози: као подносилац предлога за покретање поступка у којем случају не доказује правни интерес за вођење поступка и као учесник ради заштите лица под посебном друштвеном заштитом. Имајући у виду да правно невидљива лица често нису у стању да се старају сама о себи, треба подржати улогу органа старатељства као овлашћеног предлагача.

ЗВП не помиње као овлашћеног предлагача удружење чија је област деловања заштита и унапређивање људских и мањинских права. Ове организације су најпозваније када је реч о заштити права правно невидљивих лица, па би давање активне легитимације само допринело њиховој правној заштити.

4. Надлежност

Већ смо напоменули да се ради о ванпарничном поступку за који је искључиво надлежан суд, односно поступку који не може бити поверен јавном бележнику. У првом

степену стварно надлежан је основни суд (члан 22.став 2. Закона о уређењу судова, даље: ЗУрС). Опште правило о одређивању месне надлежности је садржано у члану 13.став 1. ЗВП: „У статусним стварима месно надлежан је суд на чијем подручју има пребивалиште лице у чијем интересу се поступак води, а ако нема пребивалиште, суд на чијем подручју то лице има боравиште, ако овим или другим законом није другачије одређено.“

ЗВП садржи посебну одредбу за овај поступак: „Месно је надлежан сваки стварно надлежни суд (члан 71б). Одређивање месне надлежности на овакав начин је последица чињенице да се ради о лицима склоним миграцијама, односно о лицима која због непоседовања докумената и не могу да имају пријављено пребивалиште, односно боравиште, па би се опште одредбе о месној надлежности тешко могле применити. Фиксирање месне надлежности би отежало и доставу писмена правно невидљивим лицима, па је овакво решење сасвим примерено.

У другом степену поступа виши суд (члан 71з ЗВП). О ревизији која је у статусним ванпарничним стварима дозвољена ако овим или другим законом другачије није одређено (члан 27, став 1 ЗВП) одлучује Врховни касациони суд.

5. Садржина предлога

Предлог за утврђивање времена и места рођења мора да садржи податке о имену и презимену лица чије се рођење доказује, његовом полу, времену и месту његовог рођења, ако је познато, као и доказе којима се те чињенице могу утврдити или учинити вероватним (члан 71в, став 1). Један од разлога за прописивање овог поступка јесте мања крутост ванпарничних процесних правила у поређењу са строгим захтевима парничне процедуре или управног поступка. То се најбоље види на примеру уређивања садржине предлога. Предлог се саставља према подацима који су у том тренутку расположиви, његова садржина није стриктна. Тако се у пракси дешава да се подноси предлог за утврђивање чињенице времена и места рођења за НН лице. У неким ситуацијама и сама старост лица се не може у предлогу одредити. Но, то није разлог да се по предлогу не поступа. Решење којим се утврђује чињеница времена и места рођења се не може донети за НН лице. Као успешан исход поступка треба да уследи доношење судског решења којим се утврђују сви релевантни подаци како би се лице могло уписати у матичну књигу рођених.

Поред овог минималног садржаја предлога у њему се могу навести и друге релевантне чињенице које могу допринети правилној и тачној одлуци суда. Ако постоје, у предлогу за утврђивање времена и места рођења треба навести и друге чињенице које могу олакшати суду да утврди време и место рођења, нпр. подаци о родитељима и другим блиским сродницима лица чије се рођење доказује, његовом супружнику, школовању, запослењу, промени боравишта и сл (члан 71в, став 2). Од посебне је важности да се у предлогу одреди адреса на коју ће се вршити достављање писмена.

Орган старатељства не мора да доказује постојање правног интереса за подношење овог предлога. Исто важи и у случају када је предлог поднело лице чије се рођење доказује. Сви други предлагачи морају у предлогу да наведу чињенице из којих произилази да имају правни интерес за покретање поступка за утврђивање времена и места рођења (члан 71в, став 3).

6. Поступање суда–припремна фаза

Суд у овом поступку одлучује на основу расправе на рочишту. Међутим, у интересу економичности, а и ради одржања доста кратких рокова које ЗВП прописује

неопходно је одређене радње предузети пре него што се рочиште одржи.

Већ након пријема предлога за утврђивање чињенице времена и места рођења, суд налаже министарству надлежном за унутрашње послове и матичарима на чијем је подручју боравило лице чије се рођење доказује да провере да ли у њиховим евиденцијама постоје подаци о времену и месту рођења лица чије се рођење доказује и да о томе доставе извештај у року који не може бити дужи од 30 дана (члан 71г, став 1). Проблем у примени ове одредбе може бити везан за непостојање података о кретању ових лица. Може се поставити питање месне надлежности матичара којем треба упутити овакав захтев, ако се не зна на којим подручјима је правно невидљиво лице боравило. У том смислу најбоље би било да се ови подаци виде из самог предлога, али то не мора бити случај. У сваком случају суд може од свих других органа и установа којима су ови подаци познати, да затражи њихово достављање. То су сви они органи и установе који воде евиденције о физичким лицима (члан 71г, став 2)

Поступање ових органа је везано за одређени рок. Поштовање рока од стране тих органа утиче и на ефикасност суда у поступању. Тако ће одржавање рокова у овом ванпарничном поступку и уредно заказивање и одржавање рочишта зависити и од других органа који имају податке о физичким лицима. Па ипак недостављање извештаја у одређеном року повлачи примену претпоставке да о лицу чије се рођење доказује нема података у евиденцијама органа којима је наложено да изврше проверу (члан 71г, став 3). Уколико би се након доношења судске одлуке којом се утврђује чињеница времена и места рођења показало да је лице ипак уписано у одговарајуће евиденције постоји могућност да се судска одлука стави ван снаге и то по службеној дужности (члан 71л, став 1).

Кретање правно невидљивог лица може бити везано и за територију стране државе, односно страних држава. У том случају неопходно је и од њих прибавити одговарајуће податке. Ако има наговештаја да је лице чије се рођење доказује имало боравиште у страниј држави, суд ће застати са поступком док не прибави потребна обавештења од надлежних органа стране државе у складу са правилима о међународној правној помоћи (члан 71г, став 4). Приликом одређивања застоја у поступку судови морају да имају на уму рокове прописане чланом 71з, односно да се решење о времену и месту рођења мора донети у року од 90 дана од дана подношења предлога, а да тај рок може бити продужен највише за 60 дана само ако је донето решење о застоју поступка зато што су постојали наговештаји да је лице чије се рођење доказује имало боравиште у страниј држави.

7. Рочиште

Суд у овом поступку мора да закаже и одржи рочиште. Скрећемо пажњу да су фазе у поступку јасно развојене. Рочиште се заказује тек када суд прими тражене извештаје, односно када протекне рок за достављање извештаја. Примећено је и другачије поступање судови. Понекад судови прво закажу рочиште (нека врста припремног рочишта на којем би се само саслушао предлагач), па тек онда захтевају извештаје од МУП-а и других органа и установа које воде евиденције о физичким лицима. Ради концентрације и економичности правилније је, а тако прописује и законски текст, најпре сачекати тражене извештаје, односно протек рокова, па тек онда заказати рочиште.

Подаци о времену и месту рођења се утврђују саслушањем најмање два пунолетна сведока. Идентитет ових сведока се утврђује увидом у јавну исправу с фотографијом. Одступање од општих правила парничног поступка захтевом да буду пунолетни

је условљено чињеницом да ће суд најчешће своју одлуку засновати само на овом доказном средству. У истом циљу је прописан и начин утврђивања идентитета. Морају се саслушати најмање два пунолетна сведока.

Напомињемо да се не мора радити о сведоцима који су присуствовали рођењу лица за које се утврђује време и место рођења. У неким ситуацијама то и није могуће. Решењем донетим на подручју Апелационог суда у Крагујевцу утврђено је време и место рођења за лице које је рођено 1912.године. Инсистирање суда на сведоцима који су присуствовали рођењу би у овом случају значило да се време и место рођења никад не би могли утврдити. У једном случају суд је одбио да саслуша брачног друга као сведока јер није присуствовао рођењу. За овакву праксу судова, нема основа у законском тексту.

Суд може одредити да лекар одговарајуће специјалности прегледа лице чије се рођење доказује и да налаз и мишљење о његовој старости (члан 71д, став 3). Ово треба користити као могућност увек када се доказивање путем сведока чини недовољним, нпр. сведоци познају лице за које се утврђује време и место рођења, али не могу ништа да кажу о његовој старости. Тада је и једини излаз у ангажовању лекара одговарајуће специјалности. С друге стране, треба имати у виду да се трошкови вештачења исплаћују из средстава суда. У једном предмету пред Првим основним судом у Београду судија је на рочишту утврдила како она не може „од ока“ да процењује нечији пол. Затражила је од предлагача да тражи лекарску потврду о полу. Како ју је предлагач обавестио да нема здравствену књижицу јер није уписан у матичне књиге рођених, судија је сугерисала да би се то могло решити пријемом у Ургентни центар (за шта би предлагач створио одговарајуће услове) из чије би се отпусне листе установио пол лица. Од вештачења је одустала јер би у том случају трошкови пали на терет буџетских средстава суда. На крају је остављено да се о полу одлучи накнадно, а да предлагач за следеће рочиште прибави доказе о полу.

Суд на рочиште позива предлагача и лице чије се рођење доказује. То не значи да се мора саслушати лице чије се рођење доказује. У једном случају на подручју Апелационог суда у Крагујевцу поднет је предлог за утврђивање чињенице времена и места рођења лица које је рођено у 19.веку, а ради каснијег вођења поступка рехабилитације. У овом случају саслушање тог лица би било немогуће.

Друга је ситуација ако се лице за које се време и место рођења утврђује налази у иностранству и не може да дође у Србију. Оно се може саслушати путем међународне правне помоћи. Подсећамо и на релевантне одредбе ЗПП које се сходно примењују у ванпарничном поступку. „Суд може да одлучи решењем, по службеној дужности или на предлог странке, да се странка саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја за тонско или оптичко снимање, у складу са чланом 245.овог закона. Против тог решења није дозвољена посебна жалба. Странке имају право на копију снимка (члан 277, став 2 ЗПП).

Посебна могућност може бити изјава дата пред јавним бележником у иностраној земљи. Оверену изјаву сведока као доказно средство познаје и наш ЗПП. Суд може решењем да одлучи да се изведе доказ читањем писане изјаве сведока, у којој се наводе сазнања о битним спорним чињеницама, одакле су му оне познате и у каквом је односу са странкама у поступку. Писана изјава сведока мора да буде оверена у суду или од стране лица које врши јавна овлашћења. Пре давања изјаве, лице које узима изјаву мора да упозори сведока са правима и дужностима сведока прописаним овим законом (члан 245, став 2 ЗПП). У случају из става 2. овог члана, суд решењем може да одлучи, по службеној дужности или на предлог странака, да се сведок саслуша путем конференцијске везе, коришћењем уређаја

за тонско или оптичко снимање (члан 245, став 3 ЗПП). Против решења из ст. 2. и 3. овог члана није дозвољена посебна жалба (члан 245, став 4 ЗПП). Изјаву сведока из ст. 2. и 3. овог члана може суду да поднесе странка или суд може да је затражи од сведока (члан 245, став 5 ЗПП). Суд може увек да позове сведока који је дао писану изјаву или чија је изјава снимљена да своје сведочење потврди пред судом на рочишту (члан 245, став 6 ЗПП).

Може се десити и у пракси се дешава да предлагач не разуме језик који је у суду у службеној употреби. Као решење за ту ситуацију подсећамо на релевантне уставне и законске одредбе. Свакоме се јемчи право на бесплатног преводиоца, ако не говори или не разуме језик који је у службеној употреби у суду и право на бесплатног тумача, ако је слеп, глув или нем (члан 32, став 2. Устава). Странке и други учесници у поступку имају право да на рочиштима и приликом усменог предузимања процесних радњи пред судом употребљавају свој језик (члан 95, став 1. ЗПП). Ако се поступак води на језику који странке, односно други учесници у поступку не разумеју, обезбедиће им се ако то захтевају, усмено превођење на језик који разумеју, онога што се износи на рочишту, као и усмено превођење исправа које се на рочишту користе ради доказивања (члан 95, став 2. ЗПП). Странке и други учесници у поступку који су слепи, глуви или неми имају право на бесплатног тумача у поступку пред судом (члан 95, став 4. ЗПП).

Када је реч о самом одржавању рочишта, а имајући у виду да се ради о осетљивој категорији лица упућујемо и на следеће одредбе ЗПП-а, а које се сходно примењују у ванпарничном поступку. Рочиште се по правилу одржава у судској згради (члан 107, став 1. ЗПП). Суд може да одлучи да се рочиште одржи изван судске зграде ако нађе да је то оправдано. Против овог решења није дозвољена жалба (члан 107, став 2. ЗПП).

Ради заштите предлагача, када се у тој улози јавља правно невидљиво лице, подсећамо и да суд у ванпарничном поступку може поставити привременог заступника сваком учеснику у поступку, када за то постоје услови прописани одредбама ЗПП (члан 6 ЗВП).

8. Решење

У овом поступку, као и иначе у ванпарничном поступку, суд одлучује решењем. ЗВП нормира садржину решења. Решење којим се утврђује време и место рођење садржи: име и презиме лица чије се рођење доказује, његов пол, дан, месец, годину и час рођења, место рођења, као и податке о његовим родитељима ако су познати (члан 71ђ). На први поглед говори се о обавезним (подаци о лицу за које се утврђује време и место рођења) и о факултативним елементима (подаци о родитељима, „ако су познати“). Услед тога у пракси се судови често оријентишу само на утврђивање времена и места рођења, као и друге податке о самом лицу. Подаци о родитељима се често не наводе. Међутим, подаци о родитељима су неопходни управо ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених. У матичну књигу рођених се, између осталог, уписују: подаци о родитељима детета, и то: име и презиме и ако су родитељи у браку, презиме пре закључења брака; јединствени матични број грађана; дан, месец и година рођења; место и општина рођења, а ако је родитељ рођен у иностранству и назив државе рођења; држављанство; пребивалиште и адреса (члан 45, став 1, тачка 2 ЗМК). Зато би ипак требало у изреци решења навести и податке о родитељима, а како би упис у матичну књигу рођених био правно перфектан. Ови подаци су неопходни и због остваривања права из породичног статуса, али и стицања држављанства.

Решење које суд доноси у овом поступку, односно његова изрека, требало би

да садржи два става. Првим ставом изреке утврђује се време (дан, месец, година и час) и место рођења, као и други подаци о том лицу (име, презиме и пол), и подаци о његовим родитељима. Другим ставом изреке одређује се да ће решење у року од 8 дана од дана правноснажности доставити месно надлежном матичару ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених. Други став изреке је неопходан, јер се из њега види циљ вођења овог поступка. Уколико изрека не садржи други став, решење није потпуно и таква његова садржина отежава поступање матичарима. Предлагачи се тиме приморавају да подносе предлоге за допуну решења, што само успорава поступак. Осим тога из решења се често не види који матичар је месно надлежан да изврши упис. Због тога треба водити рачуна о одређивању, поред насељеног места рођења и општине/града рођења, због месне надлежности матичара.

Време рођења се утврђује на основу саслушања (најмање) два сведока, предлагача, али и самог лица за које се утврђује време рођења. Из члана 71в, прозилази да се у самом предлогу наводе докази којима се чињенице могу утврдити или учинити вероватним. Из изјава сведока се време рођења често утврђује тако што се сведок сећа одређеног датума који је слављен као рођендан правно невидљивог лица, или чак према празнику уочи ког је рођендан слављен. Ако се на основу изведених доказа не може утврдити време рођења, ЗВП за ту ситуацију прописује претпоставку времена рођења. Ако суд не може да утврди када је рођено лице чије се рођење доказује, сматра се да је оно рођено 1. јануара у 00:01 часова оне године за коју се на основу изведених доказа може узети да је вероватно година његовог рођења (члан 71е ЗВП).

Слично је и за место рођења. Ако суд не може да утврди где је рођено лице чије се рођење доказује, као место рођења сматра се седиште града, односно општине за коју се на основу изведених доказа може узети да је вероватно место рођења, а ако се место рођења не може утврдити на такав начин, сматра се да је лице чије се рођење доказује рођено у месту где је нађено, односно где је имало боравиште у време подношења предлога за утврђивање времена и места рођења (члан 71ж ЗВП).

9. Рокови

Решење о времену и месту рођења суд је дужан да донесе у року од 90 дана од дана подношења предлога, а тај рок може бити продужен највише за 60 дана само ако је донето решење о застоју поступка зато што су постојали наговештаји да је лице чије се рођење доказује имало боравиште у иностраној држави (члн 71з, став 1).

Анализом неколико предмета пред Првим основним судом у Београду уочено је да од подношења предлога до заказивања рочишта може да протекне од два и по до пет месеци, самим тим је јасно да су ови рокови готово неодржви, чак иако се расправа заврши на једном рочишту. Међутим, било је случајева да се расправа не оконча ни после три рочишта. На доношење првостепеног решења се чека у просеку од три до седам месеци. Видели смо да се у пракси дешава да суд прво закаже рочиште на које позове предлагача, лице за које се утврђује време и место рођења и сведока, па тек онда тражи потребна обавештења. Само по себи прекорачење наведених рокова не води повреди права на суђење у разумном року, ако је суд предузео све мере које му стоје на располагању како би се рок одржао. Овде треба подсетити да то што други надлежни органи, нпр. МУП, односно други органи и установе од којих суд тражи потребне податке, нису те податке доставили у законом прописаним роковима, не спречава суд да поступа и то је изричито прописано чланом 71г, став 3: „Ако суду не буде достављен извештај

у остављеном року, сматра се да о лицу чије се рођење доказује нема података у евиденцијама органа којима је наложено да изврше проверу.“

10. Правни лекови

Против решења о времену и месту рођења може се изјавити жалба у року о осам дана од дана достављања (члан 71з, став 2). Редовни правни лек је исти као и у другим ванпарничним поступцима, али је рок за изјављивање нешто краћи. Општи рок за изјављивање жалбе је 15 дана (члан 19.ЗВП). О жалби на решење о времену и месту рођења одлучује веће вишег суда у року од 30 дана од дана пријема жалбе (члан 71з, став 3). Чини се да је законодавац хтео да искључи да се о основаности жалбе изјашњава првостепени суд, а која овлашћења он има по општим одредбама ЗВП. Првостепени суд може поводом жалбе, сам новим решењем преиначити или укинути своје раније решење, ако се тиме не вређају права других учесника која се заснивају на том решењу (члан 21, став 1 ЗВП). Ако првостепени суд не преиначи, односно не укине своје решење, жалбу заједно са списима, доставиће другостепеном суду на решавање без обзира да ли је жалба поднесена у законом одређеном року (члан 21, став 2 ЗВП). У овом поступку произилази да првостепени суд нема наведена овлашћења. Исто тако не примењује се овлашћење другостепеног суда да из важних разлога може да одлучи и о неблагоприятно поднесеној жалби, ако се тиме не вређају права других лица која се заснивају на том решењу (члан 21, став 3. ЗВП). Искључивање овлашћења првостепеног суда да сам преиначи или укине своје раније решење под условима из члана 21.ЗВП не доприноси брзини поступања. Ако сам првостепени суд поводом жалбе види да је погрешно, односно да је лице рођено другог датума или сата, односно да је рођено у другом месту рођења не видимо разлога да ту грешку сам првостепени суд и не отклони. Исто важи и за одлучивање о неблагоприятно поднетој жалби од стране другостепеног суда. Подсећамо на овом месту да је успешно окончан ванпарнични поступак претпоставка за избегавање парнице, па ако већ ванпарнични поступак и његов систем правних лекова омогућавају доношење законите и правилне одлуке, није оправдано те механизме искључивати. ЗВП не говори о ревизији. По општим одредбама ЗВП ревизија је начелно дозвољена у статусним стварима (чл.27, став 1 ЗВП). Предлог за понављање поступка је искључен јер је предвиђена могућност вођења парнице уколико постоје разлози за понављање поступка.

11. Трошкови поступка

У поступку за утврђивање времена и места рођења предлагач је ослобођен плаћања такси и других трошкова поступка, а трошкови вештачења у том поступку исплаћују се из средстава суда (члан 71и ЗВП). Подсетимо се да предлагач може бити само лице за које се време и место рођења утврђује, али то могу бити и друга лица која за то имају непосредан правни интерес. Имајући у виду социјални статус лица која су правно невидљива, ослобађање од плаћања такси и других трошкова поступка може имати смисла уколико се правно невидљиво лице јавља као предлагач. Међутим, ако се у улози предлагача јави неко друго лице које не мора нужно бити слабијег имовног стања, и то лице је ослобођено плаћања трошкова, јер члан 71и ЗВП не прави у том смислу разлику између бројних субјеката који се могу појавити као предлагачи. Када смо говорили о доказима које суд изводи у овом поступку, напоменули смо да је саслушање најмање два сведока обавезно, док је вештачење предвиђено као факултативно. На употребу овог доказног средства може бити од утицаја и чињеница да се трошкови вештачења исплаћују из средстава суда.

12. Дејства решења

Правноснажно решење о времену и месту рођења првостепени суд доставља надлежном матичару у року од осам дана од дана правноснажности, ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених. То би обавезно требало навести у другом ставу изреке решења којим се утврђује време и место рођења. Треба водити рачуна и приликом одређивања места рођења (наводе се само насељена места у складу са Законом о територијалној организацији Републике Србије) у решењу, тако да не буде недоумица у погледу месне надлежности матичара којем ће се решење доставити. За матичара је ово решење обавезујуће и он је дужан да изврши упис у матичну књигу рођених. Када смо говорили о садржини решења којим се утврђује време и место рођења указали смо на податке које решење треба да садржи, а како би упис у матичну књигу рођених био потпун у смислу члана 45. ЗМК.

Правноснажност решења о времену и месту рођења не утиче на право овлашћених лица да у другом поступку утврђују породични статус лица чије је рођење доказано (члан 71к, став 1, ЗВП.). Овде се мисли на парничне поступке за утврђивање, односно оспоравање очинства и материнства који су уређени одредбама Породичног закона. Из овога се види ограничено дејство решења којим се утврђује време и место рођења. Иако се у решењу наводи, односно требало би да се наведе и ко су родитељи тог лица, ипак се то решење ванпарничног суда у том делу може преиспитивати у парничном поступку. Оваква одредба је сасвим у складу са односом између ванпарничног и парничног поступка. Осим тога треба имати у виду да се чињенице у овом ванпарничном поступку утврђују путем изјава два сведока у сумарном поступку, да се у предлогу предлажу докази којима се чињенице утврђују или чине вероватним. Парнични поступци у патернитетским и матернитетским споровима пружају више могућности за правилно утврђење породичног статуса.

Решење ванпарничног суда има ограничено дејство и у односу на управне органе. Орган који је надлежан да спроведе поступак за стицање држављанства Републике Србије није везан правноснажним решењем о времену и месту рођења (члан 71к, став 2, ЗВП). Држављанство Републике Србије стиче се између осталог и рођењем на територији Републике Србије (члан 6, став 1, тачка 2 Закона о држављанству, даље: ЗД). Пореклом и рођењем на територији Републике Србије држављанство Републике Србије се стиче уписом чињенице држављанства у матичну књигу рођених (члан 6, став 3 ЗД). Дете рођено или нађено на територији Републике Србије (нахоче) држављанство Републике Србије рођењем стиче ако су му оба родитеља непозната или непознатог држављанства или без држављанства или ако је дете без држављанства (члан 13, став 1 ЗД). Дете које је на основу става 1. овог члана стекло држављанство Републике Србије сматра се држављанином Републике Србије од рођења (члан 13, став 2 ЗД).

Приликом тумачења члана 71к, став 2, ЗВП упућујемо на одредбе Устава Србије. Уређење власти у Републици Србије почива на подели власти на законодавну, извршну и судску (члан 4, став 2). Судске одлуке су обавезне за све и не могу бити предмет вансудске контроле (члан 145. став 3). Судску одлуку може преиспитивати само надлежни суд у законом прописаном поступку (члан 145, став 4).

Указали смо на могућност преиспитивања одлуке ванпарничног суда у поступку по правним лековима. Таква могућност постоји и у парничном поступку када постоје разлози за понављање поступка.

13. Стављање ван снаге решења

Ако се накнадно утврди да је лице чије се рођење доказује већ уписано у матичну књигу рођених, суд који је донео решење о времену и месту рођења по службеној дужности покреће и спроводи поступак ради стављања ван снаге тог решења (члан 71л, став 1, ЗВП). Могуће је да се након што је донето решење о времену и месту рођења утврди да је лице већ уписано у матичну књигу рођених. То се може десити зато што суд може одлучити да не чека на извештај надлежних органа и установа које воде евиденције о физичким лицима, већ само утврди чињеницу времена и места рођења на основу изјава два сведока. Законом су прописани рокови за поступање надлежних органа по захтеву ванпарничног суда. Постоји претпоставка да о лицу за које се време и место рођења утврђује нема података у евиденцијама, уколико извештај не буде достављен у остављеном року (члан 71г, став 3 ЗВП). Првостепени суд је пошао од претпоставке да лице није уписано у матичну књигу рођених јер извештај надлежног органа није достављен у року, а након што решење којим се утврђује време и место рођења буде донето, установи се да је лице ипак уписано у матичну књигу рођених. Овај податак ванпарнични суд може да сазна како од органа надлежних за вођење евиденција, тако и од других органа, установа али и других лица. Сам начин сазнања је ирелевантан. Исто тако могуће је и да је до нетачно утврђених података дошло зато што су у предлогу наведени нетачни подаци, па се утврди да је лице рођено другог датума или чак у иностранству, као и због неверодостојних исказа сведока на којима је суд засновао своју одлуку.

У случају да се накнадно утврди да је упис у матичну књигу рођених већ извршен решењем којим је утврђено време и место рођења се ставља ван снаге. Одлуку о стављању ван снаге решења доноси првостепени суд. Против решења којим се решење о утврђивању времена и места рођења ставља ван снаге може се изјавити жалба. Правноснажно решење о стављању ван снаге решења о времену и месту рођења првостепени суд у року од осам дана од дана правноснажности доставља надлежном матичару (члан 71Л, став 2).

14. Заштита права у парничном поступку

У случају да је лице за које се време и место рођења утврђује у ванпарничном поступку већ уписано у матичне књиге рођених и ако се то установи након доношења решења ванпарничног суда, сам ванпарнични суд ће ставити ван снаге своје решење (члан 71Л). Међутим, уколико постоје чињенице и докази да су време и место рођења другачији од оних који су утврђени решењем ванпарничног суда, онда је пут за исправљање грешака парнични поступак. Ако учесник у поступку за утврђивање времена и места рођења сазна за нове чињенице или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је могло другачије да се утврди време и место рођења, или постоје други услови за понављање поступка по правилима парничног поступка, неће се понављати поступак за утврђивање времена и места рођења, већ учесник своја права може да оствари у парничном поступку (члан 71Љ ЗВП).

Основ за вођење парничног поступка ће постојати увек када постоје услови за понављање парничног поступка. Поступак који је одлуком суда правноснажно окончан може да се по предлогу странке понови ако:1) је суд био непрописно састављен или ако је судио судија који је по закону морао да буде искључен или је решењем суда био изузет или ако је у доношењу пресуде учествовао судија који није учествовао на главној расправи;2) странци незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није било омогућено да расправља пред судом;3) је у поступку као тужилац или тужени

учествовало лице које не може да буде странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлашћено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно пуномоћник странке није имао потребно овлашћење за вођење парнице или за поједине радње у поступку, осим ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;4) се одлука суда заснива на лажном исказу сведока или вештака;5) се одлука суда заснива на исправи која је фалсификована или у којој је оверен неистинит садржај;6) је до одлуке суда дошло услед кривичног дела судије, односно судије поротника, законског заступника или пуномоћника странке, противне странке или трећег лица;7) странка стекне могућност да употреби правноснажну одлуку суда која је раније међу истим странкама донета о истом захтеву;8) се одлука суда заснива на другој одлуци суда или на одлуци неког другог органа, а та одлука буде правноснажно преиначена, укинута, односно поништена;9) је накнадно пред надлежним органом на другачији начин правноснажно, односно коначно решено претходно питање (члан 12) на коме је судска одлука заснована;10) странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла да буде донета повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку;11) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке;12) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке (члан 426 ЗПП).

Од свих разлога прописаних одредбама ЗПП, у поступку за утврђивање чињенице времена и места рођења као разлог за понављање поступка најчешће ће доћи у обзир нове чињенице и нови докази. То су чињенице и докази који су постојали у ранијем поступку, али се тада нису могли изнети, односно предложити, под условом да се ради о таквим чињеницама и доказима који да су изнети односно предложени би довели до другачије одлуке у погледу података о времену и месту рођења. Могуће је замислити и ситуацију да је одлука заснована на лажном исказу сведока или вештака, односно на фалсификованој исправи.

У сваком случају када постоје неки од наведених разлога за понављање поступка учесник може да покрене парнични поступак. Поставља се питање ко би био тужени у том парничном поступку. Ако узмемо да би тужени био град или општина за чије подручје се воде матичне књиге где је био извршен упис, поставља се питање формулације тужбеног захтева. Тражило би се да суд утврди друго време и место рођења, а та одлука би била основ за исправку података у матичној књизи. На крају треба подсетити да је општинска односно градска управа извршила упис у матичне књиге на основу правноснажне одлуке ванпарничног суда. Уколико би се у парничном поступку усвојио тужбени захтев општинска односно градска управа би сносила трошкове поступка, иако је поступала по правноснажном решењу ванпарничног суда. Не видимо разлога због којих је било неопходно прописивати парнични поступак у овим ситуацијама. Могло се поћи од аналогije са поступком проглашења несталог лица за умрлог. Ако се по доношењу решења о проглашењу несталог лица за умрло сазна да је нестало лице умрло неког другог дана, а не оног који се по решењу има сматрати као дан смрти, суд ће на предлог сваког лица које има непосредни правни интерес и јавног тужиоца изменити своје раније решење (члан 68. ЗВП). Оваква одредба би била свакако примеренија и када се ради о измени времена и места рођења. Логичније и економичније би било да то уради ванпарнични суд, уместо да се иде на парницу.

МОДЕЛИ ПРЕДЛОГА И ОДЛУКА

1) ПРЕДЛОГ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦЕ ВРЕМЕНА И МЕСТА РОЂЕЊА ПОДНЕТ ОД СТРАНЕ САМОГ ЛИЦА КОЈЕ НИЈЕ УПИСАНО У МКР

ОСНОВНОМ СУДУ У _____

ПРЕДЛАГАЧ: ИМЕ И ПРЕЗИМЕ _____
ПРЕБИВАЛИШТЕ/БОРАВИШТЕ _____

ПРЕДЛОГ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ВРЕМЕНА И МЕСТА РОЂЕЊА

ПРИМЕРАКА _____
ПРИЛОГА _____

Предлагач је рођен _____ (датум) у _____ (место и општина/град). Његово рођење није уписано у матичну књигу рођених. Предлагач не поседује ниједан лични документ.

Докази:

1) уверење општинске управе/градске управе _____ да предлагач није уписан у МКР која се води за општину/град _____, матично подручје _____, број _____ од _____ године.

2) саслушање предлагача.

Предлагач живи у ванбрачној заједници са _____. Током свог живота користио је презиме свог оца _____ и име _____. Никада није био запослен, није ишао у школу, није остваривао права из здравственог осигурања. Родитељи су му умрли. Предлагач има брата _____ и сестру _____ који су уписани у матичну књигу рођених.

Докази:

1) изводи из матичне књиге рођених за брата _____ (име и презиме) и сестру _____ (име и презиме).

2) копије њихових личних карата

Предлагач поседује извод из матичне књиге рођених и умрлих као и уверење о држављанству за оца, али не и за мајку која није била уписана у матичну књигу рођених. Из тога следи да предлагач време и место свог рођења не може да докаже на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига.

Докази:

1) изводи из матичне књиге рођених и умрлих за оца

2) извод из матичне књиге умрлих за мајку

Предлагач свој датум рођења зна на основу приче брата и сестре, па се предлаже њихово саслушање као сведока.

- 1) брат _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____
2) сестра _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____

Са свега изнетог предлагач тражи од суда да у складу са одредбама чл.71а до 71 љ Закона о ванпарничном поступку спроведе поступак, те да по окончању поступка донесе следеће

РЕШЕЊЕ

I Утврђује се да је _____ (име и презиме), _____ (пол), рођен-а _____ (дан, месецигодинарођења), у _____ (час), у _____ (место и општина/градрођења), од оца _____ (име и презиме), _____ (ЈМБГ), рођеног _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), _____ ако је рођен у иностранству и назив стране државе, са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство), _____ и мајке _____ (име и презиме), _____ (презиме пре закључења брака), _____ (ЈМБГ), рођене _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), а ако је рођена у иностранству и назив стране државе са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство) _____.

II У року од осам дана од дана правноснажности, ово решење доставити матичару општине/града _____ ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених.

У _____ дана _____ године

Предлагач

2) ПРЕДЛОГ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ЧИЊЕНИЦЕ ВРЕМЕНА И МЕСТА РОЂЕЊА ПОДНЕТ ОД СТРАНЕ ЦЕНТРА ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД

ОСНОВНОМ СУДУ У _____

ПРЕДЛАГАЧ: ЦЕНТАР ЗА СОЦИЈАЛНИ РАД ОПШТИНЕ/ГРАДА _____
НАЗИВ И СЕДИШТЕ _____

ПРЕДЛОГ ЗА УТВРЂИВАЊЕ ВРЕМЕНА И МЕСТА РОЂЕЊА

ПРИМЕРАКА _____
ПРИЛОГА _____

Овлашћење Центра за социјални рад да поднесе предлог за утврђивање времена и места рођења произилази из одредбе чл. 71а, став 2 ЗВП.

Центру за социјални рад општине/града _____ обратио се _____ (име и презиме) са боравиштем у _____ (општина/град). Том приликом овлашћена лица Центра за социјални рад су узела његову изјаву. Доставио је уверење општинске управе/градске управе _____ као доказ да није уписан у матичну књигу рођених. Родитељи су га напустили одмах по рођењу. Његов захтев за упис у матичну књигу рођених је коначно одбијен у управном поступку. Наводи да датум рођења зна из приче бабе _____ (име и презиме) и деде _____ (име и презиме) који су присуствовали његовом рођењу и који су га одгајали. Баба и деда су уписани у матичне књиге рођених.

Докази:

- 1) уверење општинске управе/градске управе _____ да лице није уписано у МКР која се води за подручје општине/града _____, матично подручје _____ бр. _____ од _____ године
- 2) Изводи из матичне књиге рођених за бабу и деду
- 3) Копије личних карата за бабу и деду
- 4) Коначно решење о одбијању уписа у матичну књигу рођених

Код таквог стања ствари лице _____ (име и презиме) не може да докаже време и место свог рођења на начин предвиђен прописима којима се уређује вођење матичних књига.

Стога Центар за социјални рад _____ (општине/града) подноси предлог за утврђивање времена и места рођења лица _____ (име и презиме) и предлаже да суд у складу са одредбама чл. 71а до 71љ ЗВП закаже рочиште на којем ће бити изведени следећи докази:

1) Саслушање сведока:

- a) баба _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____
- b) деда _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____

2) саслушање лица _____ (име и презиме) за које се утврђује време и место рођења

Предлажемо да суд након одржаног рочишта и спроведеног доказног поступка донесе следеће

РЕШЕЊЕ

I Утврђује се да је _____ (име и презиме), _____ (пол), рођен-а _____ (дан, месеци година рођења), у _____ (час), у _____ (место и општина/град рођења), од оца _____ (име и презиме), _____ (ЈМБГ), рођеног _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), _____ ако је рођен у иностранству и назив стране државе, са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство), _____ и мајке _____ (име и презиме), _____

(презиме пре закључења брака), _____ (ЈМБГ), рођене _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), а ако је рођена у иностранству и назив стране државе са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство) _____.

II У року од осам дана од дана правноснажности, ово решење доставити матичару општине/града _____ ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених.

У _____ дана _____ године

Центар за социјални рад општине/града _____

3) МОДЕЛ РЕШЕЊА* КОЈИМ СЕ УТВРЂУЈЕ ВРЕМЕ И МЕСТО РОЂЕЊА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОСНОВНИ СУД У _____
И-Р2.бр _____ /13
Дана _____ године

РЕШЕЊЕ

I Утврђује се да је _____ (име и презиме), _____ (пол), рођен-а _____ (дан, месецигодинарођења), у _____ (час), у _____ (место и општина/град рођења), од оца _____ (име и презиме), _____ (ЈМБГ), рођеног _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), _____ ако је рођен у иностранству и назив стране државе, са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство), _____ и мајке _____ (име и презиме), _____ (презиме пре закључења брака), _____ (ЈМБГ), рођене _____ (дан, месец и година рођења), у _____ (место и општина/град рођења), а ако је рођена у иностранству и назив стране државе са пребивалиштем и адресом _____ (држављанство) _____.

II У року од осам дана од дана правноснажности, ово решење доставити матичару општине/града _____ ради уписа чињенице рођења у матичну књигу рођених.

*У првом ставу изреке решења су наведени сви подаци из члана 45.ЗМК. Неопходно је да сви ови подаци буду садржани у изреци решења, под условом да су расположиви.

Образложење

_____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____ поднео је предлог за утврђивање времена и места рођења _____ сада пок. (име и презиме) из _____ (општина/град), захтевајући да суд донесе решење као у изреци.

У предлогу је навео да лице _____ (име и презиме) из _____ (општина/град), иначе предлагачев стриц није уписан у матичну књигу рођених, па предлаже да се у ванпарничном поступку утврди време и место рођења.

Предложио је саслушање сведока и то: _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____ и _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____.

Уз предлог предлагач је приложио изводе из матичне књиге умрлих за родитеље свог стрица.

Током поступка суд је извео потребне доказе, па је оценом истих у смислу члана 8. ЗПП-а у вези са чланом 30. став 2 ЗВП-а, одлучио као у изреци решења из следећих разлога:

Суд је затражио од Министарства унутрашњих послова, ПУ _____ и од општинске управе/градске управе _____ као надлежног органа у смислу члана 6. ЗМК да изврше проверу да ли у у њиховим евиденцијама постоје подаци о времену и месту рођења за _____ (име и презиме) из _____ (општина/град).

Из пресуде К бр. _____ од _____ утврђено је да у изреци исте стоји да је окривљени _____ (име и презиме) рођен _____ (дан, месец и година) у _____ од оца _____ (име и презиме) и мајке _____ (име и презиме).

Увидом у уверење бр. _____ од _____ године издато од општинске управе/градске управе _____ суд је утврдио да у матичним књигама рођених које се воде за општину/град _____, матично подручје _____ није уписан _____ (име и презиме) рођен _____ године од оца _____ (име и презиме) и мајке _____ (име и презиме).

Увидом у обавештење МУП-а ПУ _____ бр. _____ од _____ године суд је утврдио да за лице _____ из _____ рођено _____ године нема података у њиховим евиденцијама.

Сведок _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____ бр. личне карте _____ издате од ПУ _____ посведочио је да је _____ (име и презиме) рођен _____ године од оца _____ (име и презиме) и мајке _____ (име и презиме).

Сведок _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____,

бр. личне карте _____ издате од ПУ _____ посведочио је да је _____ (име и презиме) рођен _____ године од оца _____ (име и презиме) и мајке _____ (име и презиме).

Увидом у уверење бр. _____ од _____ године издато од општинске управе/градске управе _____ утврђено је да је мајка лица за које се време и место рођења утврђује _____ (име и презиме) _____ (презиме пре закључења брака) рођена _____ (дан, месец и година) у _____ (место и општина), да је била држављанин Републике Србије и да је последње пребивалиште пре смрти било у _____ на адреси _____.

Увидом у уверење бр. _____ од _____ године издато од општинске управе/градске управе _____ утврђено је да је отац лица за које се време и место рођења утврђује _____ (име и презиме) рођен _____ (дан, месец и година) у _____ (место и општина), да је био држављанин Републике Србије и да је последње пребивалиште пре смрти било у _____ на адреси _____.

Предлагач _____ (име и презиме) са пребивалиштем у _____ изјавио је да је поднео предлог за утврђивање времена и места рођења _____ (име и презиме) из _____ (општина/град), те да је _____ (име и презиме) његов стриц и да је установио да он није уписан у матичне књиге рођених те је сходно Закону о допунама ЗВП поднео овај предлог.

Одредбом члана 71 Е Закона о допунама ЗВП предвиђено је да ако суд не може да утврди када је рођено лице чије се рођење доказује сматра се да је оно рођено 01.01 у 00:01 часова оне године, за коју се на основу изведених доказа, може узети да је вероватно година његовог рођења.

На основу свега наведеног, а применом Закона о допунама ЗВП суд је сматрао да су испуњени услови предвиђени законом за доношење решења којим се утврђује време и место рођења за _____ (име и презиме) па је одлучено као у изреци овог решења.

СУДИЈА

Правна поука: Против овог решења може се изјавити жалба у року од 8 дана од дана пријема решења Вишем суду у _____, а преко овог суда.

Д.на:

-предлагачу

-Матичару општинске управе/градске управе _____ у року од 8 дана од дана правноснажности.